

šerna tiste osnove, ki jih naš čas vedno bolj izgublja izpred oči. Ni se sicer pri Prešernu mogoče sprijazniti s kako pesniško geometrijo, a statičnih osnov njegove oblike ni mogoče utajiti. Ta princip simetrije in vrhov odkrivamo pri njem enako v svobodnih oblikah kakor v stalnih. Tudi ni mogoče priznati gradbe nekaterih pesmi, drugih ne, ker je princip Prešernovega oblikovanja isti in vedno očitnejši. Ne gre za številke, ne za zunanje prisposobe, za notranje osnove gre. Mislim celo, da so tudi Žigonu številke samo izrazno sredstvo poudarjenega dejstva in da tudi njegova »matematična arhitektonika« noče iti preko dokazovanja, da so posamezne pesmi, skupine in Poezije idealne celote. V poudarek tega naj še pristavim, da je ustvarjanje, n. pr. Župančičevo, samo ob sebi umevno, drugačno, ker je dinamično. Prešeren je klesal in gradil, Župančič izliva, Prešeren je obliko neprestano popravljaj, tehtal kitice, Župančič tega ne dela. (Prim. tu besede dr. Kidriča v Lj. Zv. 1925, str. 34. na koncu, ali na str. 25. spodaj!)

Tako je dr. Žigon s svojim zistemom kaos — kosmos; nomos, ostro opredelil Prešerna v tedanji romantični struji in nam odprl globokih upogledov v dušo in umetnost poetovo. Upam si trditi, da je s svojimi termini zadel temeljito označbo romantične duševnosti in bistvo klasične oblike globlje kot priznani Fritz Strich v svoji Deutsche Klassik und Romantik — (München 1922 — druga izdaja 1924.). Strich postavi pojme Unendlichkeit (romantika); Vollendung (klasika). Žigon kaos — kosmos; nomos. Ta imena so tem močnejša, ker so zajeta ob viru spoznanja in imenovanja teh pojavov — v grški tvornosti.

S svojim delom je dr. Žigon storil več dragocenih dejanj. Naj jih nekaj omenim. Na teh temeljih je ločil Prešernovo človeško podobo od duševne in visoko vzdignil pesnika. Kdor bo knjigo bral, bo za vedno izginil v njem pesnik zaljubljenih pesmi, kot so ga poznali in ga še poznajo celo naši izobraženci. In še: ena izmed bolečnih točk naše literarne zgodovine, »Krst« ima nova tla. Ne racionalistična ne verniška razlaga Krsta nista mogoči in nista Prešerna vredni. Vedno bolj vidimo, kako nas ves historični material naravnost ovira, da bi prodrli v globino te pesnitve, zlasti še ko tako radi pozabljamo na bistvo romantične poezije in se nam še Posvetilo Krsta ne zdi dovolj jasno, in še vedno hočemo imeti pred seboj epos. Krst je Prešernov obračun s seboj in svetom. Ta obračun bi bil gotovo drugačen, če bi se bila s Čopom drugače ločila kot sta se ločila. Krst je mistika, groza, ki se je zajedla v dušo in ni več popustila. Kateri drugi slovenski mitos naj bi bil Prešeren tedaj iskal? Ob tisto grozo, ko je videl Prešeren grmeti v prepad vso sedanost in je strmjel vanjo, in je ni umel, se je sporedila zgodba preloma našega naroda, ob kateri je toliko nerazrešljive strahote. Ob grozah zori odpoved časnim bolečinam in se sklepajo neusmiljeni računi. »Opesnil je v njem tisto spreobrnjenje« svoje, ki je bilo sad »Julijine« dobe njegove: spreobrnjenje, podobno Črtomirovemu! Prestop svoj iz subjektivne v objektivno smer! — to je v »Krstu« svojem opesnil ter ovenčal s trnjevo krono poet, — po svoje: kot

pokop« (str. XCVI). Kdor na nikoli »umrl«, tudi druge osnovne misli v Krstu, vere v onostranstvo, ne bo priznal. Kdor si ni priboril miru, ampak ga je podedoval s prepričanjem, kdor svojega »kosmosa« ni v zrelih letih urejeval in umiral pri tem, kdor še nikoli ni doživel preloma starega sveta — ta Krsta s svojim racionalizmom, pa tudi z vero ne bo rešil. Krst doživim ali ga ne, literarna veda njegove uganke z danim materialom tudi ne bo rešila. Čutim in vem, da je bil Prešeren v stadiju Krsta — onstran in pismo Čelakovskemu me še potrjuje. V komer se vrši preobrat, ne nosi svoje notranjosti med prejšnje prijatelje, še prikriva jo; po posebnih potih razodeva svojo notranjost, je mehak do tistih, ki so mu bili grenki, Prešeren je mrzil vse tedanje oblike svetne in cerkvene oblasti, vanje ni šel tudi po Krstu, a kot človek se je dvignil visoko nad prejšnji čas. Spoznanje in volja trpljenja sta mu ostala od razgleda v Krstu, postal je »Pevec«, ki je v Poezijah izpel vse do dna in nato tudi fizično umrl. — Tako se je ob Žigonovi knjigi končno izgubila tudi tista najtežjih naših besed o Črtomiru — volkodlaku, o junaku lastne nemoči.

Knjiga dr. Žigona je zistem, »arhitektonično« zgrajena celota. Neusmiljena doslednost sistema in orjaško delo, ob vsej ogromni in stisnjeni snovi, dovolj za eno človeško dobo! Najbrž ne bo našla splošnega priznanja, a vanjo bo hodil brat vsak, kdor bo hotel in skušal v naši besedi priti do Prešernovih podlag. France Koblar.

M. Arcibašev: **Sanin**. Roman. Poslovenil Stane Krašovec. Splošna knjižnica 52. V Ljubljani, 1925.

»Sanin« ne sodi med čiste umetnine. Bil je senzacija in bo ostal kot dokument svoje dobe in misli v zgodovini ruske knjige in zgodbe. Po dvajsetih letih v nekaki ohlapno časnikarski slovenščini delo brati, ni užitek. Morda tudi zato ne, ker je v Rusiji od l. 1903. do 1925. tako strašno dolgo. Morda pa zato ne, ker je to, kakor da je bilo včeraj? »Polomi« in »Sanini« so le še mrtvi historijski spomeniki, živih vrelcev ne odpirajo več. Ne grejejo, ne zajemljejo. Niti toliko ne, kolikor »Atala« ali »Werther«. Dr. P.

Pripovedka o vetru. Deci pripoveduje Eliška Krasnohorska. Z osmimi slikami. Z dovoljenjem pisateljčinim poslovenil H. Podkrajšek. Drugo izdanje. V Ljubljani, 1925. Tiskala in založila Učit. tiskarna v Ljubljani. Po petindvajsetih letih še vedno priporočila vredno mladinsko berilo, ki bi mu vsebinski, šolsko-vzgojno napisan uvod-tolmač ne škodil. Čemu Nevihta namesto Burja? Dr. P.

Veridicus: Pater Kajetan. Roman po ustnih, pisanih in tiskanih virih. Knjižnica »Jutra«, zv. 8. Sicer propaganda in šund. A slovenski pisatelj s slovesom naj bi za tako delo ne prodajal svoje pisateljske sposobnosti, zlasti, ker je z delom nehoče postal Bileam in torej listu ni bil v uslugo. Dr. P.